

МЕТОД ОЦІНКИ ЖЕРЕБЦІВ-ПЛІДНИКІВ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ ЗА ЯКІСТЮ ПОТОМСТВА

Рецензент: доктор с.-г. наук Чигринов Є.І.

Н.О.Ларіна

У статті представлено результати оцінки жеребців-плідників за якістю нащадків за допомогою розробленої автором кольорової шкали категорій, яка дає можливість виявляти кращих, цінних та гірших батьків. Визначено істотний вплив плідників на племінну цінність отриманих від них потомків. Жеребець Пріказ дав 16 рисаків (25 %) з показником жвавості 2.10 хв.с і вище, жеребці Кабул і Фагот - відповідно по 5 нащадків (8 %) з 2.06 і 2.02,3 хв.с. Крайцями за якістю потомства виявлені лінії Пілота, Барчука і Вітру, в останнього нащадки мали племінну цінність вищу за їх батьків.

Ключові слова: жеребець-плідник, оцінка, потомство, роботоздатність, проміри, лінійне походження.

У процесі професійної діяльності селекціонера виникає проблема вибору різних методів оцінки племінного поголів'я коней. Нами розроблено авторську методику оцінки плідників за якістю потомства, де застосована кольорова шкала із різними варіантами критеріїв.

Кожну ознаку, виходячи з розмаху коливань середніх показників від мінімуму до максимуму, розбивають на 3 кольори. Найвищий – зелений, середній - жовтий колір і низький - червоний. По кожній ознаці потомство плідників розподіляють за категоріями. Колір у шкалі за середніми показниками і є підсумковою оцінкою жеребця-плідника за якістю потомства. Відповідно, максимальна оцінка представлена зеленим, а мінімальна - надана червоним кольором. За кольором в оцінній шкалі плідники поділяються на «поліпшувачів» - у межах зеленої зони, «цінних» – відповідає жовтому відтінку і «погіршувачів», на яких вказує червоний тон.

Матеріали і методи досліджень. Оцінка жеребців-плідників за якістю потомства базується на розробленому у 2003 році в лабораторії конярства новому методі, в основі якого лежить кольорова шкала оцінок за категоріями роботоздатності нащадків, промірами, типом і екстер'єром. Попередню оцінку жеребців-плідників орловської рисистої породи за якістю потомства проводили у 2001 році, відповідно до загальноприйнятих методик [1-3].

Дослідженнями були охоплені група жеребців-плідників у племінних господарствах України і отримане від них випробуване потомство. Були встановлені чіткі селекційні показники критеріїв оцінки, що є вирішальними і визначальними у племінній роботі з орловським рисаком.

Мінімальна кількість нащадків для включення плідників в оцінку становила 10 голів. Але в деяких випадках довелося допустити до оцінки по три голови випробуваного приплоду, оскільки на іподром потрапляють не всі коні зі ставки, а тільки частина.

Роботоздатність оцінювали за середньою жвавистію на 1600 м і за сумою балів, виграних в іподромних змаганнях за всю бігову кар'єру коня. Для

оцінки за крупністю використовувався показник висоти в холці у віці 2-х, 3-х, 4-х років і старші. Тип і екстер'єр оцінювали в аналогічних вікових межах, у балах за п'ятибальною системою, з дробовою до сотих.

Результати досліджень. У 2006 році оцінювали 55 жеребців-плідників за 450 головами потомства (ставки 1994-2003 рр.), випробуваного і оціненого за типом і екстер'єром у 2001-2005 роках. Хоча деякі жеребці вже виведені з виробничого складу, потомство їх представляє інтерес для подальшої племінної роботи. За середньою жвавистію нащадків 26 плідників від 9 жеребців одержали позитивну оцінку (табл. 1).

Кращими за цей період виявилися Пріказ (Карапет - Патока), Крік (Крікун - Каменка), Маліновий Звон (Позив - Маліна) і Уклон (Кабул - Українка). Протягом ряду років кращими плідниками були Фліпер і Фагот [3]. Але цього разу, з урахуванням кількості та якості одержаного потомства, їх оцінка істотно знизилася. У той же час різко підвищилася оцінка відомого плідника Кабула, в його останніх ставках, одержаних у Запорізькому кінному заводі, дуже багато жвавих коней, які успішно виступають.

Підтвердилася посередня оцінка плідників, які вже закінчили свою заводську кар'єру: Ізара, Метоп, Клінка, Пелікана, Лозунга. Тридцять жеребців за призовою роботоздатністю потомства одержали статус «погіршувача», оскільки в їх ставках не було жодного коня класу 2.10 і жвавіші.

Жвависть орловського рисака в цілому зросла. Це знають всі, хто стежить за іподромними випробуваннями рисистих коней. Середня жвависть всіх орловських рисаків, випробуваних на іподромах країни, у віці двох років покращала за останні п'ять років з 2.42,0 до 2.35,5 хв.с, тобто на 6,5 с; трьох років - з 2.27,0 до 2.23,5 хв.с або на 3,5 с; чотирьох років - з 2.16,8 до 2.14,7 хв.сек, тобто на 2,1 с, і в старшому віці - з 2.11,8 до 2.11,4 хв.с, тобто менше ніж на півсекунди.

Відповідно кількість і частка коней високого класу жвавості (2.10 і жвавіші) теж значно зросли. Частка орловських рисаків класу 2.10 і жвавіші серед випробуваних нащадків за 5 років збільшилася з 10 % до 15 %. Постійно збільшується чисельність і щорічно виявляються орловці класу 2.05 і жвавіші, а також були поліпшені 13 рекордів. Серед видатних коней, виявлених у цей період - вирошений у Дібрівському кінному заводі чемпіон породи і двічі рекордист Шалун 2.03,8 від Шатра, годованці Лозівського кінного заводу - «тричі вінчаний» чемпіон породи Композитор 2.04,0 і двічі рекордистка Щука 2.05,8 від Пріказа, а також феноменальні орловці - Кулон 2.05,0 (3) і Радуга 2.11,8 (2) від Уклона зі Запорізького кінного заводу.

Потомство врахованих жеребців одержало достатньо високу оцінку за промірами. За цією ознакою воно відповідає вимогам, що пред'являються до еліти і 1 класу. Кращі жеребці за роботоздатністю потомства - Пріказ, Крік, Маліновий Звон дають досить крупних і глибоких потомків, а Уклон і Кабул - середніх нащадків.

1. Оцінка жеребців–плідників орловської рисистої породи за якістю потомства у період 2001-2005 роки

№	Кличка жеребця	п	Вік випробуваного потомства								Класу 2.10 і жвавіші	Лінія
			2 роки		3 роки		4 роки		Старший вік			
			п	жвавість	п	Жвавість	п	жвавість	п	жвавість		
1	Пріказ	40	29	2.28,7±2,1	28	2.15,2±1,4	23	2,10,9±1,1	12	2.10,8±2,1	16	Пілота
2	Крік	34	28	2.37,3±1,9	21	2.24,0±1,9	6	2.11,3±1,4	2	2.07,8±0,8	4	Пілота
3	Памфлет	33	27	2.44,4±3,6	13	2.23,9±2,5	5	2.17,3±3,1	3	2.10,6±6,5	1	Піона
4	Фортепіано	22	21	2.38,6±3,6	9	2.23,1±3,8	4	2.16,9±4,1	1	2.04,9	1	Пілота
5	Кабул	22	18	2.34,9±2,4	19	2.23,9±2,8	13	2.14,7±2,0	2	2.07,1±3,0	5	Барчука
6	Малінов. Звон	21	20	2.24,3±1,7	9	2.15,1±2,1	2	2.09,0±3,0	-	-	3	Барчука
7	Казус	19	19	2.38,0±2,9	10	2.26,8±4,6	3	2.13,5±5,5	-	-	2	Пілота
8	Абатур	17	9	2.36,2±3,2	10	2.18,9±1,6	10	2.13,2±1,4	4	2.16,6±4,7	3	Ісповнітельного
9	Поступок	16	13	2.36,6±1,8	12	2.19,7±2,1	8	2.15,3±1,4	-	-	1	Ісповнітельного
10	Ізар	16	12	2.49,5±2,8	11	2.32,3±3,7	5	2.13,8±1,1	4	2.10,3±1,5	2	Проліва
11	Метоп	15	9	2.37,0±2,6	15	2.21,8±1,7	10	2.17,2±2,1	2	2.13,7±4,7	2	Отбоя
12	Капрал	13	9	2.51,0±4,3	6	2.39,4±6,8	2	2.18,9±6,9	2	2.16,7±1,7	-	Піона
13	Делікатний	12	12	3.02,7±6,8	2	2.30,5±4,5	-	-	-	-	-	Улова
14	Афорізм	12	11	2.40,1±5,2	7	2.23,3±3,8	1	2.15,2	-	-	-	Піона
15	Морфей	12	8	2.32,3±2,7	11	2.22,2±2,4	6	2.17,1±5,2	3	2.10,1±1,5	3	Піона
16	Уклон	11	11	2.22,7±2,7	4	2.11,9±2,4	-	-	-	-	1	Барчука
17	Кок - Пар	11	10	2.35,5±4,3	5	2.32,6±8,9	-	-	-	-	-	Барчука
18	Полонез	10	8	2.34,7±3,2	5	2.17,2±1,1	-	-	-	-	-	Ветра
19	Васіліск	9	9	2.34,2±2,1	8	2.20,4±1,7	4	2.17,7±3,2	1	2.07,0	1	Воіна
20	Лозунг	9	4	2.38,7±6,5	7	2.21,3±2,4	5	2.15,6±4,3	2	2.09,1±2,7	1	Проліва
21	Шатьор	7	4	2.47,5±6,9	5	2.21,0±4,5	3	2.07,2±0,3	3	2.11,1±4,0	3	Барчука
22	Клінок	7	2	2.45,6±9,9	3	2.32,7±4,9	4	2.12,6±2,2	2	2.06,7±0,3	2	Улова
23	Фліпер	5	1	2.49,5	4	2.25,1±3,0	4	2.17,7±1,7	2	2.28,4±8,6	-	Піона
24	Левкой	4	3	2.47,7±9,9	1	2.34,8	1	2.30,0	-	-	-	Улова
25	Плейбой	4	-	-	1	2.22,5	3	2.10,4±2,3	1	2.09,9	2	Піона
26	Біплан	3	3	2.50,9±6,9	2	2.41,7±9,9	1	2.10,0	-	-	1	Пілота
У середньому		450	324	2.35,5±0,9	252	2.23,5±1,0	142	2.14,7±0,6	61	2.11,4±0,9	65	9 ліній

2. Оцінка жеребців-плідників за якістю потомства у розрізі ліній, хв. сек ($M \pm m$)

№	Лінія	n	Вік випробуваного потомства								2.10 і жвавіші	Кращий приплід
			2-х років		3-х років		4-х років		Старший вік			
			п	жвавість	п	Жвавість	п	жвавість	п	жвавість		
1.	Пілота	125	104	2.35,6±1,3	71	2.21,3±1,4	38	2.12,0±0,9	17	2.20,0±1,6	25	Імператор 2.02,9
2.	Піона	108	74	2.42,8±1,8	52	2.27,1±2,0	25	2.17,7±1,9	18	2.12,5±1,9	12	Афорізм 2.02,1
3.	Барчука	73	63	2.30,3±1,5	42	2.21,6±1,9	17	2.13,2±1,7	6	2.09,8±2,1	12	Шалун 2.03,8
4.	Ісполнітельного	40	25	2.38,1±2,0	26	2.21,5±1,8	21	2.14,4±1,0	5	2.15,2±3,9	5	Паріж 2.06,8
5.	Проліва	29	16	2.46,8±2,8	20	2.28,8±2,5	13	2.16,1±2,0	7	2.10,4±1,2	3	Флоріано 2.06,4
6.	Улова	29	18	2.56,8±5,5	10	2.28,3±2,5	8	2.15,0±2,4	4	2.11,6±4,6	3	Каділак II 2.07,0
7.	Отбоя	17	10	2.35,9±2,6	16	2.21,4±1,6	11	2.16,8±2,0	3	2.12,6±2,9	3	Ібрагім 2.05,6
8.	Ветра	15	9	2.34,2±2,9	7	2.20,0±3,0	2	2.12,1±0,1	1	2.11,6	-	Земляк 2.10,3
9.	Воїна	11	9	2.34,2±2,1	10	2.22,8±2,8	5	2.16,1±2,9	1	2.07,0	2	Автор 2.07,0
	У середньому	447	328	2.36,9±1,7	254	2.23,6±1,1	140	2.14,8±0,7	62	2.11,2±0,8	65	Композитор 2.04,0

Відповідний індекс обхвату грудей у потомства жеребців Пріказа, Морфея, Кріка, а у потомків Кабула, Ізара і особливо Капрала, навпаки, велими поганий. Для визначення племінної цінності структурних одиниць породи ми провели аналіз потомства у розрізі ліній. Оцінювали такі показники, як середня жвавність нащадків на 1600 м і частка коней класу 2.10 і жвавіші. Встановлено, що генеалогічні лінії далеко не однакові за племінною цінністю жеребців-плідників (табл. 2).

Найжвавіші нащадки в будь-якому віці виявилися в лінії Пілота, хоча ця лінія і представлена всього вісьма жеребцями з 55 оцінених плідників. У шести жеребців лінії Барчука середня жвавність потомства тільки в 3 роки трішки поступається кращим представникам породи. Така висока оцінка одержана за рахунок нащадків плідників Кабула, Малінового Звона, Уклона і Шатра. Три жеребці лінії Ветра (Полонез, Ліловий, Зяблік) замикають трійку лідерів. Представники ліній Ісполнительного, Отбоя і Воїна оцінені позитивно, а жеребці ліній Піона, Проліва і Улова одержали посередню оцінку – ближчу до гірших.

В лінії Пілота від оцінених жеребців-плідників отримані нащадки, кращі за більшості селекційних ознак. У той же час за кількістю плідників ця лінія поступається лінії Піона більше ніж у два рази. Така ж нечисленна і подібна за якістю у селекційному значенні лінія Барчука. У лініях Ветра і Воїна потомки мають більшу племінну цінність за своїх батьків. При цьому якість коней ліній Пілота, Барчука і Ветра дуже висока; ліній Ісполнительного, Отбоя і Воїна - дещо нижча, а ліній Піона, Проліва і Улова - низька.

Більше акцентування на жвавості, ніж на інших ознаках, у роботі з орловським рисаком привело до значної зміни структури породи. На початок поточного року в племінному ядрі випробуваний молодняк лінії Пілота становив 28 %, друга за чисельністю лінія Піона - 24 %, на третьому місці лінія Барчука - 16 %, наступні за ними лінії Ісполнительного, Проліва і Улова мають 7-9 %, тобто поголів'я молодняку цих ліній у три рази менше, ніж у провідних лініях. У стані зникаючих знаходяться лінії Отбоя, Ветра і Воїна, представлені двома-трьома жеребцями і 11-17 потомками. А число ліній, представлених п'ятьма і більше жеребцями, зменшилося до п'яти.

Висновки:

1. За допомогою розробленого метода кольорової шкали-оцінки жеребців за якістю потомства виявлені кращі плідники породи за певний час використання

3. Оцінка ліній за якістю потомства показала, що кращими виявилися представники ліній Пілота, Барчука і Ветра, нащадки яких мають високу жвавність. Виявлене незначне погіршення племінної цінності потомків у лініях Піона, Проліва і Улова.

4. Розроблений метод спрощує процес оцінки жеребців-плідників за якістю потомства, не суперечить іншим класичним способам оцінки плідників доповнює і уточнює їх.

Бібліографічний список

1. Киборт М. Надежная оценка производителей по потомству /Киборт М., Пэрн Э., Рождественская Г.//Коневодство и конный спорт.- 1974.- № 10.- С. 10-11.
2. Рождественская Г.А. Оценка рысистых жеребцов-производителей по качеству потомства /Рождественская Г.А., Фомин А.Б. //Коневодство в опытах.- Москва: Московский рабочий, 1967.- С. 24-36.
3. Ларіна Н.О. Оцінка жеребців-плідників орловської рисистої породи за якістю потомства /Ларіна Н.О. //НТБ.– №85. –Х.: ІТ УААН, 2003. – С. 152-157.

МЕТОД ОЦЕНКИ ЖЕРЕБЦОВ-ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ ОРЛОВСКОЙ РЫСИСТОЙ ПОРОДЫ ПО КАЧЕСТВУ ПОТОМСТВА

Н.О.Ларина

В статье представлены результаты оценки жеребцов-производителей по качеству потомков при помощи нового метода с использованием разработанной автором цветной шкалы категорий, которая дает возможность выявлять лучших, ценных и худших отцов. Определено значительное влияние жеребцов на племенную ценность полученных от них потомков. Жеребец Приказ дал 16 рысаков (25 %) с показателем резвости 2.10 мин.сек и выше, жеребцы Кабул и Фагот - соответственно по 5 потомков (8 %) с 2.06 и 2.02,3 мин.с. Лучшими по качеству потомства выявлены линии Пилота, Барчука и Ветра, у последнего потомки имели племенную ценность выше, чем их родители.

Ключевые слова: жеребец-производитель, оценка, потомство, работоспособность, промеры, отцовская линия.

PROGENY-TESTED SIRES OF THE ORLOVSKY TROTTER BREED

Laryna N.

This article presents the data on the progeny-tested sires. The test data were obtained by the new colored scale of marks & points developed by the author. This new scale application permits to select superior, proved & related sires. The great sire impact on breeding value of progeny was proved.

Prikaz stallion produced 16 trotters. Percentage constitutes 25%. The offspring speed characteristic equals 2min 10sec. Kabul & Fagot stallions produced 5 off-springs. Percentage amounts 8%. Progeny speed characteristics form 2 min 06 sec, 2,0 min.sec & 2,3 min. sec. Progeny test was fulfilled. Pilot, Barchuk & Vetr lines proved to produce the best progeny-tested stallions. Vetr progeny proved to possess improved breeding value in comparison with the parents.

Key words: evaluation, stallion, progeny, working capacity, measurements, lines.